

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

İKİNCİ BÖLÜM
KARAR

H..... E..... BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2018/11352
Karar Tarihi : 8/9/2021

Başkan : Kadir ÖZKAYA
Üyeler : Engin YILDIRIM
Celal Mümtaz AKINCI
M. Emin KUZ
Basri BAĞCI
Raportör : Gülsüm Gizem GÜRSOY
Başvurucu : H..... E.....
Vekili : Av. Öztürk TÜRKDOĞAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kanun hükmünde karamame ile kamu görevinden çıkarılan başvurunun sendika temsilcisi olarak seçilmesi nedeniyle cezalandırılmasının sendika hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 30/4/2018 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.
6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.
7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Genel Bilgiler

9. Türkiye 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmış, bu nedenle 21/7/2016 tarihinde ülke genelinde olağanüstü hâl (OHAL) ilan edilmesine karar verilmiştir. OHAL 19/7/2018 tarihinde son bulmuştur. Kamu makamları ve yargı organları -olguşsal temellere dayanarak- bu teşebbüsün arkasında Türkiye’de çok uzun yıllardır faaliyetlerine devam eden ve son yıllarda Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ve/veya Paralel Devlet Yapılanması (PDY) olarak isimlendirilen bir yapılanmanın olduğunu değerlendirmiştir (*Aydın Yavuz ve diğerleri* [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-25).

10. Darbe teşebbüsü sırasında ve sonrasında ülke genelinde darbe girişimiyle bağlantılı ya da doğrudan darbe girişimiyle bağlantılı olmasa bile FETÖ/PDY’nin kamu kurumlarındaki örgütlenmesinin yanı sıra eğitim, sağlık, ticaret, sivil toplum ve medya gibi farklı alanlardaki yapılanmasına yönelik olarak Cumhuriyet başsavcılıkları tarafından soruşturmalar yürütülmüş; çok sayıda kişi hakkında gözaltı ve tutuklama tedbirleri uygulanmıştır (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, § 51, *Mehmet Hasan Altan (2)* [GK], B. No: 2016/23672, 11/1/2018, § 12). Ayrıca OHAL döneminde çeşitli kurumlarda görev yapan çok sayıda kamu görevlisi, terör örgütlerine veya Millî Güvenlik Kurulunca (MGK) devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti, aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatı olduğu gerekçesiyle kanun hükmünde kararnamele (KHK) ile kamudan ihraç edilmiştir.

11. 23/1/2017 tarihli ve 29957 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 2/1/2017 tarihli ve 685 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’nin 1. maddesiyle Anayasa’nın 120. maddesi kapsamında ilan edilen ve 21/7/2016 tarihli Türkiye Büyük Millet Meclisi kararıyla onaylanan OHAL kapsamında, terör örgütlerine veya MGK’ca devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti, aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatı olduğu gerekçesiyle başka bir idari işlem tesis edilmeksizin doğrudan KHK hükümleri ile tesis edilen işlemlere ilişkin başvuruları değerlendirmek ve karara bağlamak üzere Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonu (Komisyon) kurulmuştur.

B. Arka Plan Bilgisi

12. Başvurucu, olayların meydana geldiği tarihte Yalova Devlet Hastanesinde sağlık teknikeri olarak çalışmaktadır. 6/1/2017 tarihli ve 29940 mükerrer sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 679 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname uyarınca kamu görevinden çıkarılmıştır.

13. Başvurucu, hakkında uygulanan kamu görevinden çıkarma işlemine karşı idari yargı yoluna başvurmuştur. Bursa 1. İdare Mahkemesi 21/2/2017 tarihinde "*idari davaya konu olabilecek bir idari işlem mevcut olmadığı ve KHK’nın hukuki denetimini yapma yetkisi bulunmadığı*" gerekçesiyle davanın incelenmeksizin reddine karar vermiştir.

14. Kararın istinaf yargı yoluna götürülmesi üzerine İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 2. İdare Dava Dairesi 2/10/2017 tarihinde dosyanın Komisyona gönderilmesine ve bu nedenle karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Başvurucunun dosyası Komisyonda derdesttir.

C. Somut Başvuruya İlişkin Olaylar

15. Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonuna (KESK) bağlı olan Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası (SES/Sendika), internet sitesinde yer alan bilgilere göre 1996 yılında tüm sağlık çalışanlarının sosyal ve ekonomik haklarını savunmak için kurulmuştur.

16. Başvurucu olayların geçtiği tarihte SES üyesidir ve Sendikanın 15/1/2017 tarihli Olağan Genel Kurulunda Yalova İl Temsilciliği Yönetim Kurulu üyesi olarak seçilmiştir. Yalova Valiliği (Valilik) 9/11/2017 tarihinde Sendikaya yazı göndererek başvurunun KHK ile kamu görevinden ihraç edilmiş olması nedeniyle sendika temsilciliği yapamayacağını belirtmiş ve bu görevden çıkarılarak yerine başka birinin atanmasını istemiştir. Sendika 28/11/2017 tarihinde Valilik yazısına cevaben başvuru hakkındaki hukuksal sürecin tamamlanmadığını, bu nedenle sendika üyeliğinin de devam ettiğini belirterek talebin yerine getirilmeyeceğini bildirmiştir.

17. Valilik 8/1/2018 tarihinde Yalova Cumhuriyet Başsavcılığına başvuru hakkında yasal işlem başlatılması hususunda talepte bulunmuştur. Başsavcılık 24/1/2018 tarihinde 4/11/2004 tarihli ve 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun 32. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında, başvurunun sendika temsilciliği devam edemeyeceği hâlde bu görevi yürüttüğü gerekçesiyle başvuru hakkında 1.287 TL idari para cezası uygulanmasına karar vermiştir.

18. İtiraz üzerine Yalova Sulh Ceza Hâkimliği 20/3/2018 tarihinde, uygulanan idari para cezasının hukuka uygun olduğuna ancak ceza miktarının 914 TL olarak düzeltilmesine kesin olarak karar vermiştir.

19. Nihai karar başvuruca 30/3/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvuruca 30/4/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

20. 25/6/2001 tarihli ve 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'nun "*Tanımlar*" kenar başlıklı 3. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"a) Kamu görevlisi: Bu Kanun kapsamında yer alan kurum ve kuruluşların kadro veya pozisyonlarında istihdam edilenlerden işçi statüsü dışında çalışan kamu görevlilerini

... ifade eder"

21. 4688 sayılı Kanun'un "*Üyeliğin sona ermesi*" kenar başlıklı 16. maddesinin beşinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"...sair nedenlerle kamu görevinden ayrılanların üyelikleri, sendika şubesi, sendika veya konfederasyon organlarındaki görevleri ... sona erer."

22. 4688 sayılı Kanun'un "*Sendika üyelerinin ve yöneticilerinin güvencesi*" kenar başlıklı 18. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Görevden uzaklaştırma, re'sen emeklilik, göreve son verilmesi, tayin veya sair hallerde görevlinin mahkemeye başvurusu halinde, mahkeme kararı kesinleşinceye kadar sendikadaki görevi devam eder."

[Maddenin gerekçesi şöyledir: 151 sayılı ILO Sözleşmesi'nin 4. maddesi kamu görevlilerinin çalıştırılmaları konusunda sendika özgürlüğünü kısıtlayacak her türlü ayrımcılığa karşı yeterli korunmadan yararlanacakları, bu koruma amacına yönelik olarak da kamu görevlisini çalıştırmanın bir kamu görevlisi örgütüne katılmama veya üyelikten ayrılma koşullarına bağlanamayacağı, böyle bir örgüt üyeliği veya örgütün faaliyetlerine katılması nedenleri ile görevine son verilemeyeceği ilkesini öngörmüştür. Bu ilke esas alınarak sendikalaşma özgürlüğünün kısıtlanmaması ve her türlü ayrımcılığa karşı yeterli korunmanın sağlanması amacıyla bu madde düzenlenmiştir.]

23. 5253 sayılı Kanun'un "Ceza hükümleri" kenar başlıklı 32. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi şöyledir:

"Dernek kurma hakkına sahip olmadıkları halde dernek kuranlar veya derneklere üye olmaları kanunlarla yasaklandığı halde dernek üyesi olanlar ile derneklere üye olması kanunlarla yasaklanmış kişileri bilerek dernek üyeliğine kabul eden veya kaydını silmeyen veya dernek üyesi iken derneklere üye olma hakkını kaybeden kişileri dernek üyeliğinden silmeyen dernek yöneticilerine beşyüz Türk Lirası idari para cezası verilir."

24. 5253 sayılı Kanun'un "Kanunun meslek kuruluşlara uygulanacak hükümleri" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun 19, 20, 23, 26, 28, 29, 30 ve 31 inci maddeleri özel kanunlarında hüküm bulunmamak kaydıyla kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile işçi ve işveren sendikaları ve üst kuruluşları için de ceza hükümleriyle birlikte uygulanır."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Mahkemenin 8/9/2021 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

26. Başvurucu; kamu görevinden çıkarılmasına ilişkin hukuki süreç devam ederken sendika üyeliği güvencesinin devam ettiğini, buna karşın sendika temsilcisi olması nedeniyle idari para cezası ile cezalandırılmasının sendika hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

27. Bakanlık görüşünde; başvurucunun KHK ile ihraç edilmesi nedeniyle sendika üyeliğinin de sona erdiği, bu nedenle sendika hakkına sahip olmadığı, sendika üyesi ve temsilcisi olma hakkı olmayan başvurucunun idari para cezasıyla cezalandırılmasının sendika hakkına müdahale teşkil etmediği değerlendirilmiştir. Bakanlık görüşünde devamla Anayasa Mahkemesinin hakka müdahalenin mevcut olduğuna karar vermesi hâlinde ise yapılan

müdahalenin kanuni dayanağının bulunduğu, meşru amacının olduğu, demokratik toplumda gerekli ve orantılı bir işlem olduğu belirtilmiştir.

28. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü hususları tekrarlamıştır.

B. Değerlendirme

29. Anayasa'nın "Sendika kurma hakkı" kenar başlıklı 51. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Çalışanlar ve işverenler, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme haklarına sahiptir. Hiç kimse bir sendikaya üye olmaya ya da üyelikten ayrılmaya zorlanamaz.

Sendika kurma hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlak ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir.

Sendika kurma hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.

..."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

30. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

31. Başvurucunun sendika yöneticisi seçilmesi nedeniyle hakkında idari para cezası uygulanmasının sendika hakkına yönelik bir müdahale olduğu kabul edilmelidir.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

32. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 51. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

33. Anayasa'nın 51. maddesinde, hiç kimsenin bir sendikaya üye olmaya ya da üyelikten ayrılmaya zorlanamayacağı hükmü yer almaktadır. Maddenin amir hükmünden de anlaşılacağı üzere sendika hakkının sürdürülebilmesi ancak bu hakkın korunması ile

mümkündür. Bu korumadan kasıt sendika üyesi olan bireylerin herhangi bir baskı altında olmaksızın hak ve çıkarlarını en iyi şekilde koruyabileceğine inandığı şekilde hareket edebilmeleridir. Zira sendika hakkının unsurlarından birini oluşturan sendikal faaliyette bulunma hakkı öncelikle bireysel sendika üyeliğinin güvence altına alınması ile mümkündür. Ancak bireysel sendika özgürlüğü güvence altına alındıktan sonra kolektif sendika özgürlüğü ve bununla birlikte sendikaların üyelerinin hak ve çıkarlarını savunması söz konusu olabilir. Dolayısıyla sendika üyelerinin iradeleri dışında mensubu oldukları sendikadan çıkmaya zorlanamayacakları anayasal güvence altına alınmış, bu şekilde sendika hakkının ön koşulu olan bireysel sendika üyeliği güvencesi anayasal çatı altında korunmuştur.

34. Bununla birlikte sendika hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, Anayasa'nın 51. maddesinin ikinci fıkrasında bu hakkın ancak milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlak ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabileceği ifade edilmiştir. Sendika hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Dolayısıyla sendika hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, Anayasa'nın 51. maddesinde sayılan sınırlandırma amaçlarını taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir.

35. Buna göre öncelikle müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığı incelenmelidir. Öte yandan temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkelerin düzenlendiği Anayasa'nın 13. maddesinde de *hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceği* temel bir ilke olarak benimsenmiştir. Buna göre sendika hakkına yapılan müdahalelerde dikkate alınacak öncelikli ölçüt, müdahalenin kanuna dayalı olmasıdır. Bu ölçütün sağlanmadığı tespit edildiğinde diğer ölçütler bakımından inceleme yapılmaksızın sendika hakkının ihlal edildiği sonucuna varılabilecektir.

36. Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimini düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinde hak ve özgürlüklerin *ancak kanunla* sınırlanabileceği temel bir ilke olarak benimsenmiştir. Anayasa'nın 51. maddesi kapsamında korunan bir hakka yapılan bir müdahalenin kanunilik şartını sağladığının kabul edilebilmesi için söz konusu müdahalenin kanuni bir dayanağının bulunması zorunludur (kanunilik şartına başka bağlamlarda dikkat çeken kararlar için bkz. *Tuğba Arslan* [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 82; *Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş.* [GK], B. No: 2014/19270, 11/7/2019, § 35; *Sevim Akat Eşki*, B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 36; *Hayriye Özdemir*, B. No: 2013/3434, 25/6/2015, §§ 56-61).

37. Anayasa Mahkemesi daha önce pek çok kez temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında kanunilik ölçütünün ilk olarak şekli bir kanunun varlığını gerekli kıldığını belirtmiştir (*Tuğba Arslan*, § 96; *Fikriye Aytin ve diğerleri*, B. No: 2013/6154, 11/12/2014, § 34). Bir yasama işlemi olarak kanun Türkiye Büyük Millet Meclisinin (TBMM) iradesinin ürünüdür ve TBMM tarafından Anayasa'da öngörülen kanun yapma usullerine uyularak yapılan işlemlerdir. Bu anlayış temel hak ve özgürlükler alanında önemli bir güvence sağlar (*Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri* [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, § 54; *Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş.* [GK], B. No: 2014/19270, 11/7/2019, § 36).

38. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfi müdahaleyi engelleyen ve hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (*Tahsin Erdoğan*, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60). Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bir diğer ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önem arz etmektedir (*Necmiye Çiftçi ve diğerleri*, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, müdahaleye ilişkin yeterince erişilebilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (*Türkiye İş Bankası A.Ş.* [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44).

39. Fakat kanunilik ölçütü aynı zamanda maddi bir içeriği de gerektirir ve bu noktada kanunun niteliği önem kazanır. Bu anlamıyla kanunilik ölçütü, sınırlamaya ilişkin kuralın *erişilebilirliğini* ve *öngörülebilirliği* ile kesinliğini ifade eden *belirliliğini* garanti altına alır (benzer değerlendirmeler için bkz. *Metin Bayyar ve Halkın Kurtuluş Partisi* [GK], B. No: 2014/15220, 4/6/2015, § 56; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, § 55; *Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş.*, § 37).

40. Bir uyumsuzlukta uygulanacak hukuk kurallarının ve özellikle müdahalenin kanuni dayanağını oluşturan kanun hükümlerinin yorumlanması derece mahkemelerinin takdirindedir. Derece mahkemelerince, sendika hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağını oluşturduğu ifade edilen hükümlerle ilgili olarak geliştirilen yorumların isabetli olup olmadığını denetlemek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Bununla birlikte derece mahkemelerinin yorumlarının kanunun açık lafızıyla çelişki içinde olduğu veya kanun metni dikkate alındığında bireyler tarafından öngörülmesinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşıldığı hâllerde sendika hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı kanaatine varılması mümkündür (mahkemeye erişim hakkı yönünden benzer değerlendirme için bkz. *Ziya Özden*, B. No: 2016/67737, 19/11/2019, § 59).

41. Başvurucunun KHK ile kamu görevinden çıkarılması sonrasında Sendika yöneticisi olması ve bu görevine devam etmesi nedeniyle hakkında idari para cezası uygulanmıştır. Başvurucunun temel şikâyeti, hakkında kesinleşmiş bir yargı kararı olmadığı hâlde, Sendika yöneticiliğinin sonlandırılmaması nedeniyle idari para cezası kesilmesinin kanuni dayanağının bulunmadığı şeklindedir.

42. 4688 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde Kanun'un amacı "*demokratik ve sosyal bir hukuk devleti olmanın en önemli göstergelerinden birisini örgütlenme özgürlüğü oluşturmakta olup temel insan haklarından sayılan bu özgürlüğün sendikal hak olarak tüm çalışanlara ayırmızsız bir şekilde tanınması*" olarak açıklanmıştır. Aynı Kanun'un 18. maddesinde de sendika üyeleri hakkında kamu görevinden çıkarılmaya ilişkin bir yargısal süreç devam ediyorsa bu süre içinde sendika üyeliklerinin korunacağı düzenlenmiştir. Bu maddenin gerekçesinde de sendikal faaliyetin güvence altına alınmasının amaçlandığı belirtilmiştir. Görüldüğü üzere kamu görevlilerine tanınan sendika hakkının sürdürülebilirliğinin sağlanması için, yargısal süreçler esnasında üyeliğin koruma altında tutulması gerekliliği esas olarak belirlenmiştir.

43. 6/1/2017 tarihinde kamu görevinden çıkarılan başvuru, söz konu işleme karşı idari yargı yolunda dava açmıştır. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi İkinci İdare Dava Dairesi 2/10/2017 tarihinde dosyanın OHAL İşlemleri İnceleme Komisyonuna gönderilmesine karar vermiştir. Başvurucunun dosyası başvuru tarihi itibarıyla Komisyondadır (bkz. §§ 12-14). Bu

sebeple öncelikle başvurunun kamu görevinin sona ermesine ilişkin OHAL Komisyonu işlemlerinin etkili bir yol olup olmadığına değinilmelidir. Sonradan oluşturulan OHAL Komisyonu yolunun ulaşılabilirlik, başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi yönünden etkili bir kanun yolu olup olmadığı Anayasa Mahkemesince incelenmiş ve bu kanun yolunun tüketilmesi gereken hukuki bir başvuru yolu olduğu kabul edilmiştir (*Remziye Duman*, B. No: 2016/25923, 20/7/2017, §§ 39-47).

44. Hakkında idari para cezası uygulandığı sırada başvurunun kamu görevinin hukuken sona erdiğine ilişkin bir yargı kararı bulunmamaktadır. Sendika da idareye verdiği cevapta başvuru hakkında yargısal sürecin henüz sonuçlanmamış olması nedeniyle sendika üyeliğinin devam ettiğini belirtmiştir. Buna karşın başvurucuya idari para cezası kesilmesine dayanak olarak salt başvurunun KHK ile kamu görevinden çıkarılması gerekçe olarak gösterilmiştir.

45. Sendika hakkı, demokratik toplumun varlığından bahsedebilmek için varlığı zorunlu haklardan biridir ve bu sebeple Anayasa'nın 51. maddesinin birinci fıkrasında hiç kimsenin sendika üyeliğinden ayrılmaya zorlanamayacağı düzenlenmiş ve ardından aynı maddenin üçüncü fıkrasında söz konusu hakkın "*kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.*" hükmüne yer verilmiştir. Nitekim sendika üyelerinin herhangi bir baskı altında olmaksızın, hak ve çıkarlarını en iyi şekilde korumalarını güvence altına almak için 4688 sayılı Kanun'un 18. maddesinde haklarında kamu görevinden çıkarılmaya ilişkin yargısal süreçlerin devam ettiği kişilerin sendika üyeliklerinin korunacağı ifade edilmiştir.

46. Dolayısıyla somut olayda kamu görevinden çıkarılmasına ilişkin olarak hakkında kesinleşmiş herhangi bir yargısal karar bulunmayan ve bu sebeple 4688 sayılı Kanun'un 18. maddesinin yorumu ihtiyaç bırakmayacak açıklıktaki hükmü uyarınca sendika üyeliği devam eden (bkz. § 22) başvuru hakkında 5253 sayılı Kanun'un 32. maddesinin (bkz. § 23) uygulanması mümkün olmadığı hâlde idari para cezası tesis edilmesi kanunun açık lafızıyla çelişen (bkz. § 40) bariz bir takdir hatası teşkil etmektedir.

47. Bu durumda başvuru aleyhine idari para cezası kesilmesine dair işlemin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Varılan sonuca göre müdahalenin meşru bir amacının veya ölçülü olup olmadığının değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

48. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

49. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvuru lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir.

Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

50. Başvurucu; ihlalin tespiti ile yeniden yargılama talebinde bulunmuştur.

51. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Doğan* ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (*Aligül Alkaya ve diğerleri* (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

52. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, §§ 55, 57).

53. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir kararın kendisine ulaştığı mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (*Mehmet Doğan*, §§ 58, 59; *Aligül Alkaya ve diğerleri* (2), §§ 57-59, 66, 67).

54. İncelenen başvuruda Anayasa Mahkemesi başvurucuya verilen idari para cezası nedeniyle Anayasa'nın 51. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. Bu nedenle ihlalin bu işlemten kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte mahkeme de ihlali giderememiştir.

55. Bu durumda sendika hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Yalova Sulh Ceza Hâkimliğine gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

56. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.894,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın **KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA**,

B. Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının **İHLAL EDİLDİĞİNE**,

C. Kararın bir örneğinin sendika hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Yalova Sulh Ceza Hâkimliğine (2018/702 D. İş) **GÖNDERİLMESİNE**,

D. 294,70 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.894,70 TL yargılama giderinin başvurucuya **ÖDENMESİNE**,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal **FAİZ UYGULANMASINA**,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına **GÖNDERİLMESİNE** 8/9/2021 tarihinde **OYBİRLİĞİYLE** karar verildi.